

NOB

Milan Ževart

Muzej KC Ivana Napotnika Velenje

**ŠE ENKRAT O PADCU
KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA**

O padcu Karla Destovnika Kajuha je bilo objavljenih že dosti spominskih in zgodovinskih prispevkov. Dogajanja pri Žlebniku v Šentvidu nad Zavodnjami in padec Kajuha so opisovali tudi pisci, ki so obravnavali širše teme, in še zlasti tisti, ki so pisali o pohodu 14. divizije na Štajersko in nemški ofenzivi proti 14. diviziji februarja 1944. O Kajuhovem padcu so pisali tudi literarni zgodovinarji, ki so obravnavali Kajuhovo življenje in njegovo poezijo. V svojih prispevkih so avtorji uporabljali zlasti pričevanja, nekatera pričevanja so tudi v celoti objavili. Nekaj udeležencev dogajanj pri Žlebniku pa je objavilo svoje spomine. Obširnejše sta o okoliščinah Kajuhovega padca razpravljala Franci Strle in Emil Cesar.*⁽¹⁾

V svojem referatu na simpoziju "Kajuh in literarnozgodovinska misel", ki je bil v Šoštanju ob 50-letnici Kajuhove smrti, 22. februarja 1994, sem med drugim povedal, da zaradi razlik v pričevanjih udeležencev le ni mogoče do podrobnosti opisati zadnjih minut Kajuhovega življenja in smrti.*⁽²⁾ Tudi skopi partizanski dokumenti iz časa vojne, ki omenjajo boj pri Žlebniku, ne prispevajo kakih podrobnosti, osnovne podatke pa seveda nudijo.*⁽³⁾

Ni namen tega prispevka, da bi natančneje povzema dosedanje pisanje o padcu Kajuha. Dogajanja pri Žlebniku osvetlujem z dokumentom, ki v dosedanjih obravnavah ni bil

upoštevam, a je za osvetlitev okoliščin Kajuhovega padca zelo pomemben. V svojem že omenjenem referatu sem v zvezi s Kajuho smrtjo povedal, da Kajuha ni usmrtila četa, ki jo je Treeckov štab poslal 22. februarja v Zavodnje, in da je napad na partizane pri Žlebniku izvedla skupina iz enot, ki so 14. diviziji zapirale pot proti Koroški ali iz Črne.*⁽⁴⁾ To sem navedel na osnovi poročila polkovnika dr. Egona von Treecka z dne 26. februarja 1944 o akciji proti 14. diviziji od 6. do 26. februarja 1944.*⁽⁵⁾ Polkovnik Treeck je bil po prvih dneh neuspešnih bojov nemških enot proti 14. diviziji na Kozjanskem 11. februarja 1944 postavljen za poveljnika operativnega štaba enot, ki so jih bili pritegnili v boj proti 14. diviziji, ko je le-ta 6. februarja 1944 prešla Sotlo. Treeck je poveljstvo dejansko prevzel že 10. februarja. Pred tem je bil poveljnik podoficirske šole 18. vojnega okrožja v Mariboru, ki je imela svoje gojence tudi v Slovenski Bistrici. Polkovnik Treeck je bil vsekakor izkušen in odločen častnik.*⁽⁶⁾ Takoj ob koncu nemške ofenzive proti 14. diviziji je napisal omenjeno poročilo in v njem navedel, da je četa, ki jo je 22. februarja poslal v Zavodnje, da bi sodelovala v nadaljnjih operacijah proti enotam 14. divizije, prišla v Zavodnje ob 19. uri in tam prenočila. Navedeno jasno pove, da enota, ki je bila v Zavodnjah, ni napadla partizanov pri Žlebniku. Boja pri Žlebniku Treeck v svojem poročilu ne omenja.*⁽⁷⁾ Domnevamo lahko, da ga ne omenja zato, ker nemška skupina, ki je napad pri Žlebniku izvedla, ni bila pod Treeckovim poveljstvom. Dne 22. februarja je višji vodja SS in policije v 18. vojaškem okrožju, policijski general in vodja operativnega štaba za uničevanje band s sedežem v Ljubljani, Erwin Rösener, ki mu je bil Treeck v času ofenzive proti 14. diviziji podrejen, Treecku odvzel del enot, in sicer policijske ter orožniške enote. Le-te so nato z vlakom in motornimi vozili krenile v Črno v Mežiški dolini. Od tam so morale nadaljevati pot na območje med Šentvidom in koto 1095 ter zasesti prehode iz Štajerske na Koroško.*⁽⁸⁾

Dokument, ki ga vključujem v razpravo o Kajuhovem padcu, moje navedbe v omenjenem referatu potrjuje, a jih hkrati bistveno dopolnjuje. Gre za poročilo, ki ga je napisal glavni orožniški stražmojster na orožniški postaji Guštanj (sedaj

Ravne na Koroškem) Franc Černe. Černe je poročilo napisal tri dni po spopadu pri Žlebniku, v katerem je sodeloval. Doslej ne poznamo dokumenta, ki bi bil napisan tako hitro po boju pri Žlebniku in Kajuhovi smrti. Še več, doslej ne poznamo dokumenta nemškega izvora, ki bi poročal o dogajanjih pri Žlebniku, kjer je padel Kajuh. Drugi doslej znani in uporabljeni nemški dokumenti spopada pri Žlebniku ne omenjajo.

Objavljamo prevod celotnega sporočila Franca Černeta. Pri prevajanju smo skušali v kar največji meri ohraniti stil izvirnika.

*Orožniška postaja Guštanj
Guštanj, 25. februarja 1944*

Orožniškemu akcijskemu odseku I. v Pliberku

Dne 21. februarja 1944 sem bil še s tremi orožniki orožniške postaje Guštanj dodeljen v akcijo, ki smo jo zaradi boja proti banditom skupaj s skupino vojakov izvedli na območju Šentvida. Dne 22. februarja 1944 ob 17. uri je stotnik Neuner ukazal, da mora 18 orožnikov s skupino vojakov zasesti oporišče jugozahodno od kote 1080 v smeri Topolšice. Z dvema vojakoma sem bil na čelu. Okoli 18. ure smo prišli k domačiji (ime neznan). Nekemu vojaku sem rekel, da bom vstopil pri zadnjih vratih, on pa naj vstopi spredaj. Ko sem stopil približno 5 korakov proti hiši, sem čul kričanje otrok in žensk v slovenščini: "O, Marija, kaj ste naredili, zdaj bomo vsi postreljeni." Skočil sem malo proti levi, da se prepričam, ali je tam kaka banditska straža. Ker nisem mogel ničesar opaziti, sem stopil k vratom. V tistem trenutku se je pojavil pred menoj z lahko strojnico oborožen bandit, in to tako, da mi je ustje cevi sunil v prsi. Sprožil je, a lahka strojnica ni delovala. Z levo roko sem zagrabil cev in jo sunil v levo, hkrati pa sem s svojo brzostrelko sunil bandita v trebuh, nakar je sključen zbežal. V tem trenutku je smeje se prišel drugi bandit, prav tako oborožen z lahko strojnico, ki sem ga takoj pokončal, in takoj še tretji bandit, tudi z lahko strojnico oborožen, ki sem ga prav tako pokončal. Nato sem skočil v kuhinjo, kjer je bil pri peči četrti bandit s svojo lahko strojnico, ki sem ga tudi pokončal. Iz veže so name streljali s pištolo, na kar sem odgovoril.

Banditi so se razpršili in te sekunde sem izkoristil in se pognal nazaj na prosto, kjer sem zamenjal prazen magazin. Ko sem se ozrl, so streljali name iz prvega nadstropja. Oddal sem nekaj strellov, name pa so streljali z vseh strani (lahka strojnica in minomet). Zavzel sem popolno kritje in sem se lahko le skokoma umikal ter dosegel tovariše iz vojske, ki so ležali v kritju na poti. Ko smo ležali v polnem kritju, smo opazili, da nas hočejo banditi obkoliti. Voditelj vojaške skupine je ukazal: "Umik, umik, sicer bomo obkoljeni." Skokoma smo se umikali, od vseh strani so nas obstreljevali z lahкими strojnicami, puškami in z ognjem iz minometov. Banditi so nas s svojim ognjem razpršili. Pri umiku sem se znašel na čistini in se le s težavo umikal. Poleg tega sem bil zaradi velikega napora zelo utrujen in sem zelo zaostal za tovariši. Ko sem dosegel gozd, sem povsem izčrpan padel na tla. Prišla sta dva tovariša vojaka, ki sem ju prosil, da me vzameta s sabo. Nista mi odgovorila. Zbral sem se in napravil nekaj korakov ter znova padel. Prišla sta še dva tovariša vojaka in me vzela v sredo. Po kakih 400 metrih smo prišli do skupine, pri kateri je bil tudi vojaški štabni narednik. Ko je bila skupina spet zbrana, je njen vodja ugotovil, da manjka 5 mož. Potem smo šli k oporišču pri koti 1080, kjer so bile postavljene tri skupine, ki pa so se tudi odstranile in so bile v zasedi 200 metrov od oporišča. Šli smo v smeri, kjer je bila četa, in našli omenjene skupine. Po 15 minutah je prišel tudi gospod stotnik Neuner s svojim moštvom in izdal nadaljnja povelja. V boju sem izstrelil iz svoje brzostrelke 52 nabojev.

glavni orožniški stražmojster*(9)

Černe je svoje poročilo napisal še pod vtisom tega, kar je doživel in storil, seveda pa je hotel poudariti svojo vlogo v boju pri Žlebniku. Poročilo le ni povsem podobno običajnim uradnim poročilom orožniških postaj in tudi avtor ga je označil kot poročilo o svojem doživetju v spopadu. Černetu ni bilo znano ime domačije, ki jo je njegova skupina napadla, a če njegovo poročilo primerjamo s partizanskimi pričevanji in dokumenti, je povsem jasno, da je Černe bil v boju pri Žlebniku v Šentvidu. Dne 22. februarja, potem ko so enote 14. divizije

prebile nemške zapore v Ravnah, proti večeru drugih spopadov ni bilo. Černetovo poročilo se v marsičem ujema s pričevanji udeležencev spopada, so pa tudi razlike med partizanskimi pričevanji in Černetovim opisom dogajanj. Na osnovi Černetovega poročila lahko dosedanje opise dogajanja pri Žlebniku dopolnimo in posamezne navedbe v pričevanjih in prispevkih tudi popravimo.

Prvo, kar je razvidno iz Černetovega sporočila, je to, da je bila nemška skupina, ki je napadla partizane pri Žlebniku, močnejša, kot so navedli nekateri partizanski udeleženci spopada ter nekateri avtorji prispevkov o pohodu 14. divizije in Kajuhovi smrti. Ko je štab 14. divizije 5. marca 1944 poročal o pohodu na Štajersko in bojih na Štajerskem februarja 1944, ni mogel navesti števila napadalcev pri Žlebniku. Omenil je le, da so bili "nemški banditi" oblečeni v bele varovalne pelerine.*⁽¹⁰⁾ Avtor monografije o pohodu Štirinajste na Štajersko, Lado Ambrožič, je zapisal, da je napad izvedlo nekaj Nemcev na smučeh in da je šlo verjetno za ogledniško patroljo, ki je pripadala bojni skupini planinskih lovcev, ki ji je poveljeval stotnik Maunz.*⁽¹¹⁾ Avtor prvega dela monografije o Bračičevi brigadi, L. Kiauta, je prav tako zapisal, da je nekaj Nemcev, verjetno iz Maunzove bojne skupine, ki je bila na položajih pri Radmanu, zvečer v gosti megli napadlo Žlebnikovo hišo.*⁽¹²⁾ Milan Guček je v drugi knjigi monografije o Šerčerjevi brigadi zapisal, da je napad opravila patrolja kakih 20 policistov na smučeh.*⁽¹³⁾ Franci Strle, ki se je dosti ukvarjal z dogajanjem pri Žlebniku, je v četrti knjigi monografije o Tomšičevi brigadi zapisal, da je nemška patrolja, ki je prišla od Radmana v Šentvidu, kota 975, štela 18 mož.*⁽¹⁴⁾ Iz Černetovega poročila je razvidno, da je bilo toliko samo orožnikov. Emil Cesar je v svoji razpravi o Kajuhovi smrti na osnovi pričevanj in literature presodil, da je Žlebnikovo domačijo napadla patrolja iz bojne skupine, katere jedro so bili gojenci podoficirske šole planinskih lovcev in ji je poveljeval stotnik Maunz ter da je patrolja 10 do 15 mož prišla iz Črne. V svoji monografiji o *Karlu Destovniku - Kajuhu* je Cesar navedel v bistvu enake podatke, le da je zapisal, da je nemška patrolja štela deset do dvanajst mož.*⁽¹⁵⁾

Černe je v svojem poročilu zapisal, da je nemška skupina, ki je krenila proti Žlebniku, štela 18 orožnikov in skupino vojakov. Števila vojakov ne navaja. Pri opisu boja in umika pa poleg sebe omenja le vojake. Tudi poveljstvo skupine je bilo v rokah pripadnika vojske. Domnevamo lahko torej, da je bilo v nemški skupini vsaj toliko vojakov kot orožnikov, verjetno pa še več. V povelju orožniškega akcijskega odseka Pliberk z dne 18. marca 1944 je navedeno, da se je Černe izkazal v okviru velike akcije vojske na območju Šentvid-Bele Vode.*⁽¹⁶⁾ Torej ni šlo za maloštevilno patroljo, ampak za številčno kar močno skupino. Iz Černetovega poročila je tudi razvidno, da napadalci niso bili na smučeh. Omenjeni avtorji so, kot smo navedli, menili, da je moštvo patrolje, ki je napadlo Žlebnikovo domačijo, pripadalo Maunzovi bojni skupini ali policiji. Iz Černetovega poročila pa je razvidno, da so bili v nemški skupini orožniki in vojaki iz postojanke v Mežici in da je tej skupini poveljeval stotnik Neuner. Iz vojnega dnevnika 18. polka deželnih strelcev za čas od 1.-29. februarja je razvidno, da je bila v obravnavanem času oziroma februarja 1944 v Mežici 1. četa 922. bataljona deželnih strelcev. Vojaki, ki so bili v skupini, so torej pripadali omenjeni četi.*⁽¹⁷⁾ Kar zadeva orožnike, bi lahko iz Černetovega poročila sklepali, da so jih zbrali iz posameznih orožniških postaj na Koroškem, saj so enote, ki jih je Rösener 22. februarja odvezel polkovniku Treecku, šele v noči na 23. februar krenile v Mežiško dolino oziroma v Črno in torej v času napada na Žlebnikovo domačijo še niso mogle biti na zaporni črti na meji med Štajersko in Koroško. Pritegnitev vojakov iz postojanke v Mežici in orožnikov je bila v skladu s tem, da je nemško poveljstvo poleg glavne operativne skupine za boj proti 14. diviziji vključevalo tudi lokalne sile iz postojank, ki so bile blizu območju bojev s 14. divizijo. V Črno so morale v noči na 23. februar kreniti orožniška motorizirana četa, orožniška akcijska četa in 6. četa 14. SS-policijskega polka. Torej orožniki iz navedenih enot niso bili pri Žlebniku. Deli 18. oklepne grenadirske divizije, ki so bili do 22. februarja podrejeni Treecku, pa so se morali vrniti v svojo enoto.*⁽¹⁸⁾ Opisi poteka napada na partizane pri Žlebniku in pričevanja partizanskih udeležencev v celoti le ne nasprotujejo Černetovemu poročilu, v posameznostih pa vsekakor, v nekaterih

podrobnostih pa tudi ne. Kljub temu da je Černe seveda prikazal svoje videnje napada na partizane pri Žlebniku in boja, ki je sledil, le ni mogel povsem po svoje prikrojiti opisa dogajanj. Velja omeniti, da se Černetov opis poraza in pobega nemške skupine, potem ko so partizani pri Žlebniku dobili pomoč, v bistvu ujema z izjavami partizanskih udeležencev boja, a tudi s poročilom štaba 14. divizije.*(19)

Žrtve, ki so padle pri Žlebniku na partizanski strani, so bile vsekakor tudi posledica tega, da so napadalci postali previdni zaradi vpitja stanovalcev v Žlebnikovi hiši, da partizani pri Žlebniku pred nemškim napadom še niso imeli postavljene straže in da je partizanskemu mitraljezcu, ki je prvi naletel na napadalce oziroma na orožniškega glavnega stražmojstra Černeta, odpovedala strojnica. Naj navedeno pojasnimo:

1. Kljub temu da partizani v času, ko so se Žlebnikovi domačiji približali napadalci, še niso imeli straže, so bili ti opazeni pred začetkom napada. V prispevkih, ki obravnavajo nemški napad na Žlebnikovo domačijo, so njihovi avtorji razpravljali tudi o tem, kdo je prvi zagledal nemško kolono. Pomembno pa je bilo to, da je med prvimi napadalce opazil tudi eden od domačinov, in to po vsej verjetnosti žena Pavla Jelena. Jelen je 27. marca 1963 Strletu izjavil, da je njegova žena prišla "noter", torej v kuhinjo, in zavpila: "Ježeš Marija, zdaj pa smo nesrečni!" Jelen je povedal, da je tudi on vpil: "Svet križ nam pomagaj pa sarska mati božja!" Tako je namreč Jelenovo izjavo o tarnanju Strle posnel na magnetofonski trak. Jelen je tudi povedal, da jih je Kajuh tolažil, ko so kričali.*(20) Verjeti moramo Černetu, da ga je vpitje v hiši opozorilo na nevarnost in na to, da se bo treba previdno približati hiši. Kot je razvidno iz njegovega poročila, je Černe šele takrat, ko je zaslišal vpitje, pogledal, če je kje partizanska straža.

2. Ivan Lamovšek Runo, ki je pri Žlebniku poveljeval partizanom štabne patrulje, je v svojem pričevanju povedal, da je neposredno pred nemškim napadom hotel postaviti stražo in da se je s tamkajšnjim kmetom posvetoval, kje bi jo bilo najboljše postaviti. Domnevamo lahko, da se je Lamovšek o tem pogovarjal z Jelenom. To naj bi Lamovšek sam ugotovil po vojni.

Jože Štojs, ki je bil mitraljezec, je Strletu februarja 1960 po telefonu zatrdil, da so partizani že pred nemškim napadom postavili stražo.*⁽²¹⁾ Vsekakor bo treba v tem pogledu verjeti Lamovšku in Černetu, saj sicer ne bi bilo mogoče, da bi nemška predhodnica nemoteno prišla do Žlebnikove hiše. Po strahotnih naporih in juriših ter izgubah v Ravnah 22. februarja dopoldne sta čuječnost in previdnost pri partizanih popustili. Kot posledica skrajnih naporov se je pri nekaterih partizanih pojavljala že otopelost.*⁽²²⁾ Hkrati pa so partizani po preboju nemških zapor v Ravnah čutili olajšanje in niso predvidevali, da je sovražnik zopet blizu.

3. Černe je v svojem poročilu zapisal, da je partizanskemu mitraljezcu, na katerega je najprej naletel pri zadnjih vratih, zatajila strojnica. Po pričevanju Lamovška je mitraljezec Vili skočil skozi vrata in naletel na Nemca, a mu je strojnica odpovedala in zato ga je kar z njo mahnil po glavi.*⁽²³⁾ Partizansko pričevanje in Černetovo poročilo se v bistvu ujemata, a če bi partizan Vili nasprotnika res udaril s strojnico po glavi, bi Černe verjetno ravnal drugače, kot je. Predvsem pa bi bil potek dogajanj drugačen, če bi partizanu strojnica ne zatajila. Černetovo poročilo zelo nazorno priča o tem, da je bila intervencija partizanov, ki so prihiteli na pomoč napadenim tovarišem pri Žlebniku, zelo uspešna. Ko so v štabu 14. divizije, ki je bil pri Žlebnikovem sosedu Banku v Topolšici, čuli streljanje, so pod vodstvom namestnika komandanta 14. divizije Toneta Vidmarja Luke in pomočnika divizijskega političnega komisarja Matevža Haceta pohiteli proti Žlebniku ter odločno udarili po nemški skupini. Iz Žlebnikove hiše so krenili v napad tudi partizani štabne patrulje. Partizani so nemško skupino prisilili k paničnemu umiku. Od Zadnikove kmetije v Zavodnjah so hiteli na pomoč tudi borci 2. bataljona Tomšičeve brigade pod vodstvom njenega političnega komisarja Vladimirja Mišice Miha. Nemška skupina je bila razbita in res ji je grozila obkolitev. Če pri Žlebniku ne bi bilo žrtev, bi lahko ocenili, da je bil boj med nasprotnikoma uspešen za partizane.*⁽²⁴⁾ S tem v zvezi moramo spregovoriti o izgubah na partizanski in nemški strani. Štab 14. divizije je 5. marca 1944 poročal, da sta pri Žlebniku padla dva partizana, torej Kajuh in še en partizan. Štab divizije je tudi navedel, da so na

nemški strani padli trije in da so partizani zaplenili puškomi-traljez in tri puške.*⁽²⁵⁾ Povsem enake podatke je v svoj parti-zanski dnevnik zapisal Tone Vidmar Luka.*⁽²⁶⁾ V pričevanjih udeležencev boja pri Žlebniku najdemo trditve, da sta padla na nemški strani dva ali trije. Černe v svojem poročilu navaja, da je nemška skupina po boju pogrešala pet mož, a na osnovi tega podatka še ni mogoče trditi, da je vseh pet pripadnikov nemške skupine res padlo. Pavle Jelen je povedal, da je v kuhinji poleg Kajuha padel še en partizan. Černe je v svojem poročilu trdil,

Žlebnik

da je z brzostrelko pobil štiri partizane, tri pri vhodu v hišo ozi-roma pri zadnjih vratih, enega pa v kuhinji. V že omenjenem povelju akcijskega orožniškega odseka Pliberk je zapisano, da je glavni orožniški stražmojster Franc Černe pri neki domačiji s svojim odločnim in pogumnim dejanjem v boju pokončal štiri bandite. Zaradi tega mu je orožniški stotnik in vodja omenje-nega odseka Rigerl izrekel posebno priznanje.*⁽²⁷⁾ Vsekakor se Černetovo poročilo o številu padlih partizanov pri Žlebniku ne ujema s poročilom štaba divizije in podatkom v Vidmarjevem Dnevniku, a tudi z nekaterimi pričevanji ne. Ni pa nujno, da je podatek v navedenih dokumentih povsem točen. Lahko tudi domnevamo, da je Černe hotel povečati svoj uspeh. V neki meri pa bi lahko Černetove navedbe o partizanskih izgubah pri

Žlebniku potrjevalo to, da so po nekaj dneh pri Žlebniku našli trupla štirih partizanov in jih nato odpeljali na pokopališče v Zavodnje. Janez Rožman, ki je bil dolgo župnik v Zavodnjah, je v opisu medvojnih dogodkov na območju svoje župnije navedel, da so pri Žlebniku padli Karel Destovnik, Anton Batič in Vinko Martinek. Navedel je tudi, da je skupina nemških vojakov, ki je štela okoli tristo mož in je po spopadu pri Žlebniku pridrla k tej domačiji, v zgornjih prostorih Žlebnikove domačije našla ranjenega partizana Ivana Adamiča in ga na postelji ustrelila. Navedba o tem, da so v zgornjih prostorih Žlebnikove hiše ubili Adamiča, je vprašljiva. Cesar je na osnovi pričevanj zapisal, da je Adamič padel v kuhinji tedaj kot Kajuh. Černe je navedel, da je v kuhinji ustrelil enega partizana, ostale pa pri vratih. Po Rožmanovi navedbi naj bi Adamiča že ranjenega prinesli k Žlebniku. Pri Žlebniku je bil del partizanske sanitete 14. divizije in prav verjetno je, da so partizani tja prinesli tudi enega ali več svojih ranjencev. Župnik Rožman je svoj opis dogajanj z naslovom *Vdor Nemcev v Jugoslavijo in grozovitosti nad Slovenci* napisal po vojni, a vsekakor se je pri tem naslanjal na svoje zapise iz časa vojne.*(28) O tem, da je Rožman imel zapise iz medvojnega časa, pričajo številni zelo natančni podatki o dogajanju na območju župnije sv. Petra v Zavodnjah. Rožmanov opis je kar pomemben vir za dogajanja na severozahodnem šaleškem območju med letoma 1941-1945. Rožman je v omenjenem besedilu navedel tudi seznam na zavodnjem pokopališču pokopanih partizanov. Zapisal je, da je bilo v grobu št. I. pokopanih šest partizanov, ki so padli 22. februarja 1944, in to: Karel Destovnik iz Šoštanja, Ivan Adamič iz Sodražice, Anton Batič, medicinec iz Ljubljane, Vinko Martinek iz Starega trga pri Rakeku, Franc Stegel iz Rakitnika pri Postojni in partizan italijanske narodnosti, ki so ga Nemci ranjenega našli pri Banku in ga tam ubili. Vendar Franc Stegel ni padel 22. februarja 1944, ampak 14. maja 1944 v boju 3. bataljona Tomšičeve brigade z nemško enoto na območju Zavodenj.*(29)

Iz vsega, kar smo navedli, ni mogoče povsem zanesljivo presoditi, ali je Černe pri Žlebniku pobil dva partizana ali še kakega več, vsekakor je s svojo brzostrelko smrtno ranil Karla Destovnika - Kajuha.

OPOMBE

1. O pohodu 14. divizije na Štajersko in o njenih bojih v času nemške ofenzive proti njej februarja 1944 ter smrti Kajuha so med drugim pisali: Lado Ambrožič - Novljan, Pohod Štirinajste. Vojno zgodovinska študija o pohodu 14. divizije NOV in POJ iz Suhorja v Beli krajini skozi Hrvaško na Štajersko in o njenih bojih od 6. do 26. 2. 1944. Druga dopolnjena in popravljena izdaja, Ljubljana 1979 (odslej Ambrožič, Pohod Štirinajste); Franci Strle, Tomšičeva brigada 1944, Maribor 1995 (odslej Strle, Tomšičeva 1944); Milan Guček, Pekoči sneg. Šercerjeva brigada, II. del, Ljubljana 1984 (odslej Guček, Pekoči sneg); Ladislav Kiauta, Bračičeva brigada, I. del, Ljubljana 1982 (odslej Kiauta, Bračičeva); Milan Ževart, Štirinajsta na Štajerskem. Kratek oris njenih bojev in akcij od februarja 1944 do maja 1945, Maribor 1981; isti, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, Ljubljana 1977; isti, O pohodu Štirinajste in narodnoosvobodilnem boju na Štajerskem, Borec, april 1944, str. 303-311 (odslej Ževart, O pohodu Štirinajste). Med viri, ki obravnavajo poslednje dneve življenja Karla Destovnika - Kajuha in njegovo smrt, je treba omeniti pričevanje Matevža Haceta (Komisarjevi zapiski, druga knjiga, Ljubljana 1959) in Dnevnik Vere Hreščak Bebler (V Mozirskih planinah, Svobodna misel 1994, št. 3). Omeniti velja tudi opis dogajanj med vojno na območju župnije sv. Petra v Zavodnjah z naslovom "Vdor Nemcev v Jugoslavijo in grozovitosti nad Slovenci", v Kroniki župnije sv. Petra v Zavodnjah. Avtor navedenega je župnik Janez Rožman. Temeljiteje sta obravnavala Kajuhovo smrt Franci Strle (Kako je padel Kajuh, Borec 1963, št. 12 - odslej Strle, Kako je padel Kajuh) in Emil Cesar (Kako je padel Karel Destovnik - Kajuh, Borec 1971, št. 11 in 12 - odslej Cesar, Kako je padel Kajuh). Kar obsežen seznam literature o pohodu 14. divizije, ki je izšla do 1979. leta, je objavil Gvido Stres v svojem prispevku o tem pohodu (Pohod Štirinajste na Štajersko, Celje 1979).

2. Ževart, O pohodu Štirinajste, str. 308-309.

3. Osnovni podatki so v poročilu štaba 14. divizije z dne 5. 3. 1944, Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov (odslej Zbornik NOV), VI/12, dok. št. 8.

4. Glej op. 2.

5. Poročilo je objavljeno v Zborniku NOV, VI/11, dok. št. 141.

6. Več o Treecku glej: Milan Ževart, Elaborat štaba Treeckove bojne skupine o narodnoosvobodilnem boju na Štajerskem, Časopis za zgodovino in narodopisje 1990, št. 2.

7. Glej op. 5.

8. Glej op. 5.

9. Černetovo poročilo je v arhivu Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani (odslej arhiv INZ), ki je sedaj vključen v Arhiv Republike Slovenije,

fond Orožništvo slovenska Koroška. - Na Černetovo poročilo me je opozoril ravnatelj Koroškega pokrajinskega muzeja prof. Marjan Linasi in mi hkrati posredoval kopijo poročila, za kar se mu iskreno zahvaljujem.

10. Glej op. 3.

11. Ambrožič, Pohod Štirinajste, str. 222.

12. Kiauta, Bračičeva, str. 319.

13. Guček, Pekoči sneg, str. 317-318.

14. Strle, Tomšičeva 1944, str. 179.

15. Cesar, Kako je padel Kajuh, str. 790; isti, K. D. - Kajuh, Lj. 1983.

16. Omenjeno povelje je v arhivu INZ, fond o orožništvu.

17. Zbornik NOV VI/11, dok. št. 147.

18. Glej op. 5.

19. Glej op. 3 in navedbe pričevanj, v: Strle, Kako je padel Kajuh, in Cesar, Kako je padel Kajuh.

20. Jelenovo pričevanje je objavil Strle v prispevku Kako je padel Kajuh. Jelen je tudi drugim dajal izjave.

21. Pričevanji Lamovška in Štojsa je navedel Strle (Kako je padel Kajuh). Lamovškovo pričevanje navaja kot vir tudi Cesar (Kako je padel Kajuh). Na osnovi svojih raziskav je tudi M. Guček trdil, da partizani pri Žlebniku ob prihodu nemške skupine še niso imeli straže (Pekoči sneg, str. 318).

22. O silnem trpljenju in izčrpanosti borcev 14. divizije po preboju v Ravnah po svoje priča tudi Dnevnik, ki ga je učiteljica Marica Trobej vsa leta okupacije pisala v Šoštanju in je zelo pomemben vir. Trobejeva je v 13. zvezku svojega Dnevnika po pripovedovanju kmetov med drugim zapisala: "Kam - povsod jim sovražnik postavlja zasede, a oni nič več ne upajo, topi korakajo mehanično naprej ..." Izvirnik Dnevnika Marice Trobejeve je v arhivu Muzeja narodne osvoboditve Maribor (odslej AMNOM).

23. O spopadu mitraljezca Vilija z nasprotnikom je Strletu pripovedoval že omenjeni Lamovšek (Strle, Kako je padel Kajuh).

24. Med pričevanji partizanskih udeležencev o dogajanjih pri Žlebniku in opisi teh dogajanj je kar dosti razlik.

25. Glej op. 3.

26. Izvirnik partizanskega Dnevnika Toneta Vidmarja Luke je v AMNOM. Odlomek iz Dnevnika za čas od 1. do 29. februarja 1944 je objavljen v Zborniku NOV VI/11, dok. št. 107.

27. Glej op. 16. Tudi povelje akcijskega orožniškega odseka Pliberk s priznanjem F. Černetu doslej še ni bilo uporabljeno pri razpravljanju o Kajuhovm padcu.

28. Izvod Rožmanovega besedila *Vdor Nemcev v Jugoslavijo in grozovitosti nad Slovenci* je v Muzeju Velenje; Cesar, Kako je padel Kajuh.

29. O F. Stegnetu glej: Strle, Tomšičeva 1944, str. 377, 416, 417, 433, 565.